

בראב"ד הובא בר"ן בפ"ב דשבועות² כתב על הך דינא שאין לטבול ע"ג כלי וז"ל "דבדיעבד אם טבלה עלתה לה טבילה ומיהו כתב דדוקא בכלי חרס דכיו שאינו מקבל טומאה מגביו ולא חזי למדרס ליכא משום גזירת מרחצאות וסילתא לאו בר קבולי טומאה. אבל בכלי עץ אפילו דיעבד לא עלתה לו טבילה. ודייק לו מדתנן בפרק ה' דמקוואות מעיין שהעבירו ע"ג כלים או ע"ג ספסל וכ' ובלבד שלא יטביל ע"ג ספסל, אלמא כל שהוא ראוי למדרס כספסל וכן שאר כלים שמקבלים טומאה לא מהני בהו טבילה משום גזירת מרחצאות" עכ"ל.

נמצא מבואר בראב"ד שכל גזירת מרחצאות אינו אלא על כלי המקבל טומאה או אף שמקבל טומאת מדרס, אך אם יצויר כלי שאין מקבל טומאה, בזה לולי החשש של בעתותא היתה יכולה לטבול בו לכתחילה.

אמנם מדברי רש"י שביאר בשבת ס"ה. ובנדרים דף מ. שאבוה דשמואל עבד מפצי (מחצלאות) לבנתיה "ומפני הטיט שלא יהא חציצה נותנות המפץ תחת רגליהן", הרי מבואר שרש"י לא תלי גזירת מרחצאות בדין קבלת טומאה, דאל"כ איך טבלו ע"ג המפץ הרי הוא מקבל טומאה.

ובאמת הראב"ד פירש שהמפץ שעשה אבוה דשמואל לבנתיה לא הוי שטבלו עליהן אלא נעשה לשם מחיצה וצניעות בלבד.

אך למש"כ הרא"ה בבדק הבית וז"ל הא דאמרינן בבנתיה דשמואל "מפצי ביומי תשרי" למאן דפריש משום טיט מיירי במחצלאות דלא חזו לשכיבה דאי לא כיון דמיטמא איכא גזירת מרחצאות עכ"ל, נמצא לדבריו שאין הכרח דרש"י חולק על הראב"ד אלא מיירי באופן שלא מקב"ט.

אמנם הר"ן והרשב"א (שבועות שם) הוכיחו מכאן שרש"י לא ס"ל כהראב"ד. בקיצור: לדעת הראב"ד אין איסור של טבילה על גבי כלים אלא א"כ הכלי מקבל טומאה גם אם רק מקבל טומאת מדרס.

ד) טבילה ע"ג כלי שאינו קבוע

מדברי הר"ש בפ"ה דמקוואות מ"ב משמע לחלק בין טבילה ע"ג כלי הקבוע במקוה לבין טבילה ע"ג כלי התלוש מן המקוה, שכתב שם:

שיש לתמוה על מתניתין דמעין שהעבירו ע"ג שוקת פסול וגם על תוספתא דתלמי שהביא שם. דכיון שהמחוברין למעיין ליתכשרו, "דאפילו מעיין שריבה עליו מים שאובין מטהר בכל שהוא כדתנן בפ"ק, ואפילו בתוך הכלי עצמו שרי לטבול כדאיתא בריש פרק חומר בקדש (כב.) שמטבילין כלי בתוך כלי שיש בפיו בשפופרת הנוד... ונראה לפרש שיש לחלק בין כלים התלושין דכשרים להטביל בתוכן [כשמחוברין למקוה], לכלים הקבועין שהמעין נגרר על גבם" דחיישינן "דילמא אתי בהו לידי תקלה דפעמים שקובעים אותה במקום מוצא המים ואין שם כשפופרת הנוד, ונמצאו כל המים העוברים על גביו פסולים... ויתכן דהיינו טעמא נמי דר' יוסי דאמר במתניתין ובלבד שלא יטביל ע"ג ספסל, וניחא נמי השתא הא דאמר רבא פרק בתרא דנדה (סו:) אשה לא תעמוד ע"ג כלי חרס ותטבול, דאמרינן סבר רב כהנא

למימר משום גזירת מרחצאות, היכא ס"ד למימר הכא הא שרינן להטביל כלי בתוך זלי, אלא בחרס הקבוע שם לעמוד על גביו מפני הטיט איירי ואסרוהו מטעמא יפרישית כמו שאסרו ע"ג ספסל, וטעמא דספסל אין לומר כדקאמרינן התם בנדה יאפילו אסילתא אסור משום דבעיתא, דהכא ובלבד שלא יטביל קתני, משמע אפילו זלים דליכא ביעתותא עכ"ל.

מבואר מדברי הר"ש שלא בכל כלים אסרו לטבול ע"ג, אלא בכלי הקבוע במקוה, אבל בכלים התלושים, בזה ליכא משום גזירת מרחצאות. והיינו שבכלי הקבוע במקוה יש לחוש שיקבענו במקום שאין כשפופרת הנוד אבל אם הוא תלוש אע"פ שטובל על גבו, ליכא גזירת מרחצאות.

וכן לא מבואר בר"ש שזהו רק בכלי שאמקב"ט, ומשמע כל שהוא תלוש אע"פ שהוא מקבל טומאה אין בו חשש, מלבד חששא דביעתותא.

בקיצור: הר"ש ס"ל שגזירת מרחצאות אינו אלא על כלי הקבוע במקוה אבל על כלי התלוש אע"פ שטובל על גביו ליכא חשש גם אם הוא מקב"ט.

ה) כלי המוקף במים

בביאור הרא"ש למשנה בפ"ה דמקוואות משנה א' כתב וז"ל "והקשה רבנו שמשון למה מים שבשוקת ובתלמי נפסלים כיון שמחוברין במעיין, והלא אפילו מעיין שריבה עליו מים שאובין מטהר בכל שהוא כדתנן, ואפילו בתוך הכלי עצמו מותר לטבול כדאיתא בפרק חומר בקדש מטבילין כלי בתוך כלי שיש בפיו כשפופרת הנוד ונדחק הרבה לתרץ בשינויי דחיקא. ונ"ל דלא קשה כלל דכיון דכלי מפסיק בין בריכה למעיין לא מיקרי מחוברים ולא דמי למעיין שנתן לתוכו מים שאובין דשם מעיין לא בטיל מיניה אע"פ שריבה עליו מים שאובין מידי דהוי מקוה שיש בו מ' סאה שאינו נפסל אפילו נתן לתוכה אלף סאין מים שאובין. ומה שכתב דאפילו בכלי עצמו מטבילין, לא דמי. דהתם הכלי הפנימי הוא נטבל בתוך המקוה עצמו כיון דפי החיצון כשפופרת הנוד, אבל כלי המחובר למעיין או למקוה שיש בו מ' סאה אין להטביל בתוכו דילמא אתי להטביל בכלי שיש בו מ' סאה בלא חיבור, והא דתנן לקמן בפ"י השידה והתיבה שבים אין מטבילין בהם אא"כ היו נקובין כשפופרת הנוד, שאני התם שהים מקיפן. אבל אם היו עומדין על שפת הים ומחוברין לים כשפופרת הנוד אין מטבילין בהם. והא דתניא בתוספתא עריבה שהיא מלאה כלים והשיקה למקוה צריכה כשפופרת הנוד, שאני התם שהוא מביא העריבה מליאה כלים להטבילין במקוה וחשיב הך טבילה ע"י השקה כאילו הטבילין במקוה, ובהא לא שייך למיגזר שמא יטבול בתוך כלי שיש בו מ' סאה כיון שהביא העריבה עם הכלים להטביל במקוה. אבל אם היתה העריבה מחוברת למקוה כשפופרת הנוד אין מטבילין בה כלים, הלכך אסור להטביל בשוקת. וכן מי בריכה נפסלין בשאיבה כיון שאסור להטביל בתלמי המחובר למעיין עכ"ל.

מבואר מדברי הרא"ש שני דברים א. אם המים מקיפין את כל הכלי ליכא ביה

משום גזירת מרחצאות, ב. אם מביא הכלי למקוה (ולא שהכלי מונח בתחילו במקוה³ ליכא ביה משום גזירת מרחצאות.

עכ"פ לדעת הרא"ש אם הניח אדם ע"ג כלי ולקח את האדם עם הכלי ביחו והכניסו למקוה ליכא ביה משום גזירת מרחצאות ובפרט אם המים שבמקוה מקיפי את הכלי מכל צד ליכא ביה משום גזירת מרחצאות.

אך דבר זה ג"כ משמע מהרא"ש שלא ס"ל כהראב"ד לחלק אם הכלי מקב"ט א לא — שלשיטת הרא"ש כל שיש לו שם כלי שאינו מקבל טומאה עדיין הוא בגזירו מרחצאות.

נמצא שיש ג' ציורים שיכולה לטבול ע"ג כלי:

א. לשיטת הראב"ד באם הכלי אינו מקבל טומאה.

ב. לשיטת הרא"ש אם הכלי לא קבוע במקוה.

ג. לשיטת הרא"ש אם המים מקיפין מכל צד — וכן אם הביאו הכל והאדם יחד למקוה.

ועי' בחזו"א מקוואות תנינא סי' קכ"ט ס"ק ז' שהאריך לבאר שגם הראב"ד ס"י לחלק בין קבוע או לא, דאל"כ צ"ע להראב"ד איך מטבילין כלי בתוך כלי, הרי הכלי מקב"ט, והוכיח שגם דברי הראב"ד אינו אלא במונח הכלי קבוע במקוה אבל אי לא מותר להטביל גם אם הכלי מקב"ט.

ובהכרח לומר שגם להראב"ד יש חילוק בין קבוע או לא, דאל"כ צ"ע הרי משנר מפורשת במקוואות פ"י שמטבילין בתיבה ושידה שבים, והרי עכ"פ אף אם ניקב כשפופרת הנוד מ"מ לא בטל ממנו שם כלי המקב"ט ואיך טובלין בו? ומוכרחים אנו לומר כדברי החזו"א שגם הראב"ד ס"ל שבאין קבוע אפשר להטביל.

(ו) כלי שאמק"ט המונח ע"ג כלי המקבל טומאה

נראה לחדש שאף הראב"ד ס"ל שאם עומדת ע"ג כלי המקב"ט בהפסק דבר שאינו מקב"ט, מהני. והטעם שכל גזירת מרחצאות אינו אלא בעומד ישר ע"ג דבר המקב"ט, אבל אם עומדת ע"ג דבר שאינו מקבל טומאה אפילו אם עומדת על אבנים שעל גבי כלי, ליכא למיחש.

והנה הגרע"א בגליון השו"ע יו"ד סי' ר"א ס"ז כתב על מה דמבואר בשו"ע שהלוקח כלי גדול כגון חבית גדולה או עריבה גדולה ונקבו נקב המטהרו וקבעו

3. לכאורה כונת הרא"ש לחלק בין כלי שמביאין אותו לתוך המקוה להטביל בו (שאו אין חשש לכלי גדול בן ארבעים סאה), לבין כלי שאין מכניסין אותו לתוך המקוה אלא שכשהוא על ידי המקוה מימיו מחוברים למקוה כשפופרת הנוד. אז אסור להטביל בו גזירה שמא יטביל בתוך כלי שיש בו ארבעים סאה. וכן לגבי עריבה שהשיקה למקוה, היינו הטבילה עד השקה כשפופרת הנוד וכדאיתא בשו"ע יו"ד סי' ר"א סעיף ט' ע"פ תוספתא דידן מקוואות פ"ה הלכה א'. (וראה דעת הב"י בשיטת הרא"ש בס"י קצ"ח).

ואם כן אין נפ"מ אם הניח הכלי בתחילה במקוה או שהביאו אח"כ לשם. וראה עוד בדברי החזו"א מקוואות תנינא קכ"ט, ז', ד"ה שם, אשר לומר בדברי הראש המחלק בין קבוע לבין תלוש.

ארץ ועשאוהו מקוה הרי זה כשר, והעיר שם הגרע"א וז"ל אבל קשה לי נהי דמהני שלא יהיו שאובין, מ"מ עדיין הוא כלי המקב"ט לא עדיף מהטובל ע"ג אחורי כלי יץ דלא עלתה לו טבילה לדעת הראב"ד דפסקינן כוותיה בס' קצ"ח סל"א וצע"ג. וכן צ"ע מה שהקשנו לעיל איך מטבילין בתיבה ושידה שבים הא לא פקע מינה שם כלי המקב"ט.

אמנם אם נאמר שאף אם הכלי הוא מקב"ט מ"מ אם מונח עליו דבר שאינו מקב"ט ועומדת ע"ג דבר שאמקב"ט לית לן בה מידי, ממילא ל"ק קושית הגרע"א - שנוקמי דמפסיק בו דבר שאמקב"ט.

וכן מצינו מפורש בשו"ת אמרי א"ש (להמהר"ם א"ש) יו"ד סי' ע"ח, שכתב שם ז"ל ועל אודות השלחן שעשו במקוה לעמוד עליו בשעת תגבורת המים ולא בעוהו למען יוכלו לעלותו ולהורידו לפי הצורך, הנה באמת נראה שצריך לקבעו בנין כמ"ש בסדרי טהרה, וזהו עיקר היתרו של המהר"ם פאדווה מפני שהוא בבנין. כל שאינו קבוע רק פעמים מעלין אותו ופעמים מורידין אותו ונעשה לעמוד עליו זה אחד מצדדי המדרס וכו' ולכאורה נראה לעשות טבלא של שיש רחב ד' על ד' לשים אותה על השלחן ותעמודנה עליו בשעת הטבילה, כי נראה דאף הראב"ד הרשב"א לא אסרו משום גזירת מרחצאות רק בעומדת על דבר המקבל טומאה זמ, ולא כשיש הפסק ביניהם, וכ"ש שנעשה לשם, זכר לדבר גזירת תקרה לענין יוכה בנסרים שיש בהן ד' דאסור ובמפקפק תקרה מותר עכ"ל.

נמצא מפורש בדבריו שאם תעמוד ע"ג דבר שאמקב"ט, אף אם מונח על דבר מקב"ט לית כאן משום גזירת מרחצאות.

וב"ה שמצאתי דבר זה בלבוש שכתב בס' קצ"ח סל"א שאם מניח אבן על נסרים ליכא משום גזירת מרחצאות.

בקיצור: אף אם הכלי מקבל טומאה, מ"מ אם נניח עליו שיש שאינו מקבל טומאה ליכא ביה משום טבילה ע"ג כלים.

(כלי שאינו מונח על קרקעית המקוה
לכאורה יש לעיין אם הכלי לא נמצא ע"ג קרקעית המקוה, אם יצוייר שהאשה תעמוד ע"ג כלי כזה האם הוי בכלל גזירת מרחצאות.

בשו"ת רע"א סימן מ' דן להתיר לטבול ע"ג תיבה שצפה על פני הנהר ע"י שינקוב בה כשפופרת הנוד, והאריך שם להתיר, וסיים שם וז"ל:

"אולם העומד לנגדי, כיון דמיוחד לעמוד בו ולטבול הוי מיוחד למדרס, ופסול להראב"ד משום גזירת מרחצאות, וגרע מנסרים שבמרחץ דכתבו האחרונים להקל כיון דנעשו לחברם בקרקע גם המים הצפים עליו אין בו דין מדרס משא"כ בניד"ד דלא מחברו לקרקע, אך יש לי צידוד להקל דיש לומר דוקא בקבוע ע"ג קרקע דומה למרחצאות, אבל בניד"ד ראינו קבוע ע"ג קרקע אלא דתלוי ע"פ המים יש לומר דאין זה דומה למרחצאות, ע"י ב"י דף קפ"ב ד"ה הא דתנן וכו' שהביא דברי הרשב"א וסיים היה קבוע בקרקע בין כך ובין כך אין טובלין בו גזירה שמא יבואו לטבול

במרחצאות וכיון דהרבה פוסקים לא ס"ל להיחיא דהראב"ד, ויש לומר דבכה"ג גב להראב"ד שריא יש לסמוך בזה להקל". עכ"ל.
אוצר החכמה
 נמצא שאם נוכל לעשות כעין כלי אשר לא יהא מונח ע"ג קרקעית המקוה אלא שיהא כעין צף ע"ג מים יש לנו עוד צידוד להקל ע"פ דברי הגרע"א.

פרק ג. טבילה על גבי נסרים

בשו"ע יו"ד קצ"ח סעיף ל"א מבואר שאין לטבול ע"ג נסרים, וידוע שהיה המנהג בכל ישראל בזמנם שהיו טובלים בנהרות שהניחו נסרים וטבלו על גבם. ואיך נהג בדבר המבואר בשו"ע שאסור? וכבר עמדו רבים על בעיה זו, ראה ט"ז וש"ך שג ומש"כ בשם המהר"ם מפאדווה, ובסד"ט באריכות, ובעיקר יסודן שנסרים אלו אינן מקבלים טומאה, וכמה טעמים נאמרו בזה.

(א) עשוי ע"מ לקבוע במקוה

טעם אחד מבואר מדבריהם, שמאחר ועיקר עשייתן ותיקונן היה ע"מ לקבוע במקוה להיות להם תשמיש עם הקרקע, בטלים לגבי הקרקע וחשובים כמותו ואינם מקב"ט, וכמו שאמור בכלים פי"א מ"ב שכל דבר שנעשה לשמש עם הקרקע אמק"ט. ואף דהמשנה שם מיירי בכלי מתכות, מ"מ ה"ה בכלי עץ שלא מקב"טומאה אם נעשה לשמש עם הקרקע.

וראה גם בסי' ר"א סעיף מ"ח ובדגול מרובה שם שהסילון שנעשה מתחילה ע"מ לחברו בקרקע אינו פוסל את המקוה מאותו טעם, ומשום שנעשה לשמש עם הקרקע, ובביאור הגר"א שם ציין למשנה כלים הנ"ל.

ועפ"ז מובן מש"כ המחבר בסי' קצ"ח סעיף ל"ב, סילון של עץ הקבוע בקרקעית המקוה אם אין לו לבזבז (פירוש מסגרת שאז אין לו בית קיבול) מותר לעמוד עליו ולטבול, והטעם דהוי פשוטי כלי עץ שאינו מקב"ט, והעיר בערוך השלחן דמשמע אם הוי סילון של מתכת אפילו אין לו לבזבז אסור לטבול עליו ומשום שמקבל טומאה כדין פשוטי כלי מתכות וצ"ע מאי שנא מהא דמבואר בסי' ר"א סעיף מ"ח שסילון של מתכות המחובר לקרקע אמקב"ט ומשום שבטל אגב קרקע. וכמו"כ צ"ע הרי גם אם יש לו מסגרת ובית קיבול לא יקבל טומאה מאחר שהוא מחובר לקרקע.

ועי' במשנה אחרונה פ"ד דמקוואות מ"ג ופרק י"א מכלים משנה ב' שס"ל שרד פשוטי כלים הנעשים לשמש עם הקרקע טהורין אמנם כלים שיש להם בית קיבול מקבלים טומאה אף אם נעשה לשמש עם הקרקע, ולדבריו לא קשיא, ומשום שרד באין לו מסגרת מותר, אך עדיין צ"ע דלמה אסור בסילון של מתכת, הרי לא הוי בית קיבול.

אמנם לדברי הדגול מרובה הנ"ל וכ"כ ברע"א שם מיושב. דבסימן ר"א מיירי בסילון של מתכות שנעשה מתחילה ע"מ לחברו בקרקע, משא"כ אם לא נעשה מתחילה ע"מ לחברו בקרקע לא מהני אף אם חיברו בקרקע אח"כ. ולכן בסעיף ל"א

לא מיירי שנעשה מתחילה ע"מ לחברו בקרקע הרי לפי"ז אם היה לו בית קיבול או מסגרת או כלי מתכות לא היה מהני אע"פ שחברו אח"כ לקרקע.

(ב) עשוי לשמש כחלק מן הבנין

ועוד טעם מבואר בפוסקים מדוע לא נאסרו הנסרים, משום שהנסרים הללו אינם נחשבים כמיוחדים למדרס אלא עיקר יחודן לשמש כחלק מן הבנין וכמו תקרת הבית שהוא גג רצפת עלייה שאינה מטמאה מדרס, וה"נ שנותן הנסרים להבדיל בין מים עליונים למים תחתונים לפי שהמים עמוקים ביותר והוי ליה נמי כרצפת עלייה. ובאמת לפי טעם זה אם יניחו הנסרים רק מפני טיט שבקרקעית המקוה ולא משום עומק המים לא שייך להתיר מטעם זה, וה"ה לכאורה בבעיה שלנו שעשוי הכלי מפני שאינה יכולה לירד מכח עצמה למים, אפשר דדמי לטיט שבמקוה דלא מהני לטעם זה, אך עכ"פ נשאר לנו טעמים האחרים.

(ג) ע"י הקביעות בטל ממנו שם כלי

ועוד טעם הוזכר בפוסקים, שאף מה שנחשב כבר לכלי בעודו תלוש, וכבר ירדה לו תורת קבלת טומאה, כל שקבעו בקרקע וגם בנה על גביו פקע ליה שם כלי ממנו, וכדתנן בפ"כ מכלים מ"ה. וה"נ כיון שהוא קבוע בקרקע וגם עולים המים מעל גביו והוא בתוך המים, הו"ל כקבעו ובנה עליו שהמים ג"כ כקרקע חשובין ופקע שם כלי ממנו, אפילו אם היה עליו כבר תורת קבלת טומאה.

(ד) שעומד בתוך המים

ועוד טעם הוזכר בדבריהם (עי' בזה בסד"ט בשם הרא"ש והב"י ומדברי הב"ח ומהר"ל מפראג) אפילו אם נאמר שמקבלים טומאה מ"מ לא נאמר גזירת טבילה ע"ג כלים אלא בכלי העומד בצד המקוה והושקו מים שבו למי המקוה ע"י נקב שבצדו אי נמי בכלי שמי מעיין עוברין על גביו ממקום למקום דהו"ל נמי כעומד בצד המעיין שבאלו יש לגזור שיבואו להכשיר הטבילה בכלי אף כשאינו מחובר למקוה או למעיין, אבל כלי העומד בקרקע המקוה עצמה והוא מוקף במי המקוה מכל צד, לא נראה לאינשי כטובל בכלי ומפני שאין המים מתייחסים להכלי אלא למקוה עצמה ולא יבואו לטעות ולהכשיר טבילה בכלי שלא במקוה.

(ה) הצעת הסדרי טהרה

והנה בש"ך שם ובסד"ט כתבו שראוי להדר כשבונים מקוה או מתקנים אותו לעשותו במדריגות של אבנים שאינם מקבלים טומאה לכו"ע. מ"מ אם מוכרחים לאיזו סיבה לעשותו מנסרים כתב בס"דט שיש לקחת נסרים שאי אפשר לעמוד עליהם יחף עד שיחליקם האומן במקצועה, ויקבעם ואח"כ יחליקם שכל זמן שלא הוחלקו אינם מקבלים טומאה שאינם ראויים למדרס, ומשעה שנתחבר לקרקע שוב אינו נעשה כלי להיות מקבל טומאה. ועוד נתן הסד"ט עצה אחרת, לתקן המקוה מנסרים שאין כל אחד רחב כ"כ עד שיהא ראויים למדרס הרגל בפני עצמו כי אם ע"י חיבור הרבה נסרים ובאופן זה אינם

ראויין למדרס עד שיחברם למקוה וכיון שלא נעשה בתלוש כלי, אינו נעשה כלי במחובר לקרקע.

בקיזור: נתבאר לנו כמה טעמים שהקילו הפוסקים בזמנם לטבול ע"ג נסרים, (בנוסף להצעת הסדרי טהרה):

א. שעיקר עשייתן היה ע"ד לקובען במקוה ואמקב"ט.

ב. שעשוי לשמש את הבנין ואין כאן טומאת מדרס.

ג. ע"י שקבעו בקרקע בטל ממנו תורת כלי.

ד. שעומד בתוך המים.

(ו) היתרו של הפנים מאירות בענין טבילה ע"ג נסרים

בשו"ת פנים מאירות ח"ב סי' קל"ב כתב טעם שבכל תפוצות ישראל נוהגים לטבול ע"ג נסרים, ולא חששו למש"כ הראב"ד ונפסק בשו"ע, שאם מטמא טומאת מדרס אין טובלין על גביו, ולכן אין טובלין ע"ג נסרים, וכל האחרונים נלאו למצא פתח למנהג להתיר וכתב וז"ל:

ונפלאתי שמוע בכוונת הראב"ד והרשב"א דהא משנה שלימה שנינו במסכת כלים (פרק כ"ב משנה ג') "ספסל שניטל אחד מראשיו טהור ניטל השני טהור, אם יש בו גובה טפח טמא". ופירש הרע"ב משום דלא חזי לישיבה שהיושב עליו כיושב ע"ג קרקע ואם יש בו גובה טפח טמא שדף העב חזי לישיבה, וכן פסק הרמב"ם בפכ"ו מכלים, ובסוף פרק כ"ב תנן "הנסרים שבמרחץ ששגמן ר"ע מטמא וחכמים מטהרים שאינם עשויים אלא שיהיה המים מהלכין תחתיהן". ופסק הרמב"ם בפכ"ה כחכמים, א"כ אין ספק מש"כ הרשב"א ולא ע"ג נסרים שראויים למדרסאות היינו בעביין טפח דהם טמאים מדרס.

וסיים שם: ולפי"ז מנהג של ישראל תורה ולכך לא מיחו כל גדולי ישראל דהם עושים מתחילה נסרים שאין בעביין טפח ואינם מטמאי מדרס ואין פקפוק כלל לטבול עליהם דלא משום ביעתותא איכא ולא משום כלי דמקב"ט איכא דנסרים כאלו אינם טמאי מדרס כמו גבי ספסל" עכ"ל.

ולפי דבריו אם נוכל לייצר כלי אשר כל חלקיו עשויין מפסים פחות מטפח ויהא הפרש אויר ביניהם ולא מדף של יציקה אחת, דהיינו שלא יהא מצב אשר יהיה ברחבו או בגובהו של כל נסר ונסר טפח מהני לשיטתו.

ודבריו צע"ג. דבשלמא אם אנו דנים שמקבל טומאת מדרס משום דין ישיבה שעליהם בזה כתב שפיר שכל שליכא ביה רחב וגובה טפח מהני כדי לאפוקי מתורת ישיבה המטמאה משום מדרס. אבל הכא הרי אנו דנים שיקבל טומאת מדרס משום שעומדת עליהם, ובזה הרי לא צריך טפח. וראיה לזה שהרי גם מפץ שאין בגובהו טפח מקבל טומאת מדרס, וצע"ג.

ואפשר שכוונת הפנים מאירות הוא דהרי הש"ך קצ"ח בס"ק מ"ה כתב שלא שייך טומאת מדרס אא"כ היה עליו תורת כלי בעודו תלוש. אמנם באם לא היה עליו תורת כלי בעודו תלוש אלא נעשה מתחילה על מנת שתעמוד עליו בשעת הטבילה, לזה

אין שם כלי על זה אלא תורת בנין ואמק"ב טומאת מדרס. ולזה הקשה הט"ז שמש"כ הראב"ד לאסור מפני שראוי לטמאת מדרס, הכוונה לא שצריך שכבר חל עליו טומאת מדרס המצריך תנאי של חישב עליו או שכבר נעשה מעשה המטמא טומאת מדרס. אלא כל כוונת הראב"ד מאחר שראוי באיזה פעם שיחול עליו טומאת מדרס (ע"י שיחשב עליו או שיעשה מעשה) הרי יש כאן גזירת הרואין וגזירת מרחצאות, שיאמרו שכבר חישב עליהן או שכבר נעשה מעשה בנסר זה שכבר קיבל טומאת מדרס ויבואו לטבול בכלים המקב"ט. לכן ביאר הט"ז שכוונת הראב"ד "נסרים הראויים למדרסאות" היינו שאם הוא ראוי אי פעם כבר אי אפשר לטבול עליו עכשיו.

לזה כתב הפנים מאירות שאין זה כוונת הראב"ד אלא כוונת הראב"ד להקל בזה ולא להחמיר, והוא שהרי מבואר בכמה מקומות שנסר אם רחב טפח ראוי לישיבה ומטמא מדרס אבל אם אין בעביו טפח אינו מטמא מדרס ואע"פ שראוי לעמידה, מ"מ צריך לומר שסתם נסר אינו מיועד לעמידה אלא לישיבה. ולפי"ז כבר אין גם גזירת הרואין וגזירת מרחצאות ומשום שאם אין בעביו טפח הרי לא מיועד לישיבה ולא שייך שישבו שכבר חישב עליו למושב או שכבר נעשה מעשה של מושב, ונשאר ההיתר של הש"ך והמהר"ם פאדווה שכל שלא היה כלי בעודו תלוש וגם לא נתייחד למדרס כדי לעמוד עליו אלא שכבר הוקבע בבנין ואז אינו מקבל כבר טומאת מדרס. ועיי"ש בלשון של הפנים מאירות שהזכיר מפורש שלא כב"ח שמפרש ראוי למדרס שאם הוא ראוי פעם למדרס, אלא צריך שכבר יש עליו טומאת מדרס, וראה בשו"ת ערוגות הבושם יו"ד סי' קצ"א, ועכ"פ לא נעשה אם הפנים מאירות כטעה בדבר מפורש.

ועכ"פ אין שייך ההיתר של הפנים מאירות גם אם נעשה כלי שכל נסריו פחותין מטפח מ"מ לא מהני. שהרי כבר לפני שהוקבע במקוה חשב עליו שיהא לעמידה דהרי זהו כל מטרת הכלי א"כ יש כאן טומאת מדרס.

פרק ד. חומרים אשר אינם מקבלים טומאה

ולאחר שהתברר עד כאן, יוצא שכדי לצאת גם דעת הראב"ד והשו"ע שס"ל שכל שמקבל טומאת מדרס יש עדיין גזירה של טבילה ע"ג כלים ומשום גזירת מרחצאות, ולכן אף בכלי מנוקב וכיו"ב שאין כאן תורת כלי, מ"מ עדיין מקבל טומאת מדרס, הרי אנו צריכים לבנות את המעלית מחומר אשר אינו מקבל כלל טומאה. ונברר איזה חומר אינו מקבל טומאה כלל.

והנה ברמב"ם פ"א מכלים ה"א מבואר: שבעה כלים הם שמקבלים טומאה מן התורה ואלו הן: הבגדים והשקין וכלי עור וכלי עצם וכלי מתכות וכלי עץ וכלי חרס. ובהלכה ה' כתב: כלי זכוכית אינם מקבלים טומאה מדברי תורה וחכמים גזרו עליהם שיקבלו טומאה הואיל ותחילת ברייתן מן החול ככלי חרס הרי הן ככלי חרס. ובהלכה ו' כתב: כלי גללים וכלי אדמה לעולם טהורין ואין מקבלים טומאה מן

הטומאות ולא טומאת מדרס לא מן התורה ולא מדברי סופרין בין פשוטיהן בין מקבליהן. ^{ע"פ חזו"ן}

(א) חומר גומי

ויש לברר מה דינו של חומר גומי האם מקבל טומאה או לא.

^{בשו"ת מהרש"ם ח"א סימן ב' דן שם לסתום המגופה של המקוה בחומר גומי} שאם הוא מקב"ט הרי הוא מעמיד בדבר המקב"ט, ודן שם שאף דאינו עשוי ע"אריג וטויה, מ"מ כל שיש בו ג' על ג' טפחים יש בו טומאה, וכן רצה לחדש שם שמאחר דהדרך כיום לעשות מגומי תיקון לבגדים ולמנעלים בזה אף שאין בו ג' על ג' טפחים מקב"ט דלא גרע מלבדים שמקב"ט אף שאינו אריג וטויה. ודבריו צע"ג שהרי חידוש של לבדים אינו אלא באם באנו לדין בגד בזה יש חידוש הנלמד שגם לבדים יש טומאת בגד, אבל מצד טומאת כלי הרי לא מצינו חידוש של לבדים.

ובחזו"א הלכות מקוואות סי' קכ"ז ס"ק ז' כתב וז"ל: "ונראה שאין גומי מקב"ט שלא נאמרה טומאה אלא בז' כלים כמוש"כ הרמב"ם בפ"א מכלים ה"א, והגומי הוא שרף עץ ידוע ששרף שלו גומי והרי זה כזפת שאין כלי זפת מקבלין טומאה וכו' ובגומי נראה דגם כלי קיבול טהור (ואפשר שאין מטמאין מדרס כדין כלי גללים כלי אדמה ולא מיקרי דיש במינן בטהרה דלאו מינה דעץ הוא) דלאו מינה דעץ נינהו" עכ"ל.

אמנם צריך בירור בדבריו שהרי עיקר הטעם שכלי זפת אינן מקב"ט מבואר במשנה פ"ג מכלים מ"ז "לפי שאינן עומדים בחמין". ועיי"ש בפירוש המשנה להרמב"ם וברע"ב שם דמיירי בכלי זפת עצמו אך בר"ש ורא"ש שם מבארים דמיירי בכלים המזופתים, ואפשר שלדבריהם בכלי זפת עצמן אף בעומדין בפני החמין לא מקב"ט שאינן משבעה מיני כלים ועי' בתפארת ישראל במשנה שם אות נ"ג. ולמעשה לכאורה היה אפשר לומר שמאחר שעשוי מחומר ושרף של עץ דינו ככלי עץ, אלא משום שע"י העיבוד שנתהווה לו צורה חדשה בטל ממנו שם של כלי עץ. (ועי' בשו"ת חתם סופר יו"ד סימן פ"א שבנייר לא חל קב"ט אף שנוצר מבלאי בגדים של צמר ופשתים דמאחר שע"י יצירתו נמס ונכתש ובטל ממנו שם של צמר ופשתים ופנים חדשות באו לו.

אמנם הנודב"י יו"ד תנינא סי' ק"ה ס"ל שכתם הנמצא ע"ג נייר העשוי מבלאי סחכות מקב"ט דלא גריעי מלבדים, ומוכח שלא נחית לסברא הנ"ל של פנים חדשות באו לכאן.

נמצא שגומי אם מקב"ט או לאו, בשו"ת מהרש"ם נראה שמסתפק בזה, אך בחזו"א מפורש שאמקב"ט.

(ב) חומר פלאסטיק

חומר פלאסטיק הנוצר מנפט שבא ממעינות שבקרקע, יש לדון אם מקב"ט.

והגאון רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א העירני שדינו כדבר הגדל בים שאמקב"ט.

אך יש לומר דאף אם נניח שנחשב כגדל בים, מ"מ לא נתמעט גדל בים אלא מדברים העשוי מבע"ח וכמו שמבואר בתו"כ למעט עורות דג שבים אבל דבר הדומה הנמצא בים מקב"ט, וכן משמע קצת בפ"ז מכלים משנה י"ג כל שבים טהור חוץ מכלב הים ומשמע דאיירי לענין בע"ח, וכ"כ ברע"ב שם כל שבים טהור כל בריות שבים אם עשה מעורן כלים, וכן משמע מפייהמ"ש להרמב"ם שם דקאי על עצמי ורמשי הים ועורם וכן כל בע"ח מימי שלא יטמאו.

וכן יש להוכיח מהא דתנן בפ"ג דכלים טבעת של אלמוג וחותרה של מתכות טהורה, ופירש רש"י בשבת נב: טהורה דפשוטי כלי עץ הוא, ולכאורה למה לרש"י לפרש משום פשוטי כלי עץ ולא פירש שהוא טהור משום שגדל בים (כמבואר בפיהמ"ש להרמב"ם פ"ג מכלים מ"ו שהוא דבר הגדל על קרקעית הים וכן פירש הרשב"ם בב"ב דף פ"א) ומוכח מאחר שאינו בא מבע"ח אף שגדל בים מ"מ מקבל טומאה.

אמנם ברמב"ם בפ"א מכלים כתב האורג בגד מצמר הגדל בים אמקב"ט, ואין לומר דמיירי מצמר כבשים הגדלים בים, שהרי הרמב"ם בפ"י מכלאים כתב יש בכרכי הים כמו צמר שגדל על האבנים שבים המלח וכו' וכלך שמו, (וצ"ע מה שאמר רבי ישמעאל בשבת כז. שאף כלך שעשו ממנו בגד ומשמע שמקב"ט, וצ"ע).

ובדברי רש"י הנ"ל שמיעט אלמוג משום פשוטי כלי עץ ולא משום שגדל בים, עי' מש"כ בישועות מלכו (להגר"י מקוטנא) דמאחר שחיבר לו חותם שהוא גדל בארץ היה מקב"ט ולכן פירש רש"י מצד פשוטי כלי עץ.

עכ"פ מבואר שגם דברים הדומים שגדלין על הים אמקב"ט.

אמנם דודי הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך שליט"א אמר לי דמ"מ אפשר שרק הגדל בים הוא דממעטינן מטומאה משא"כ נפט נראה שחשיב כגדל כיבשה ולא כגדל בים, דאף שגם בורות מים ונהרות דינם לענין טומאה כים, מ"מ נפט הואיל ונוזל זה נמצא רק כיבשה ולא בתוך מים (שהרי גם בימים אינו נמצא אלא בקרקעית הים) לא נתמעט כלל מטומאה.

ובעצם דבריו דאף מה דנמצא רק בקרקעית הים לא נחשב כגדל בים, מצאתי מפורש ג"כ בתפארת ישראל פ"ג מכלים אות נ"ג שמה שגדל ונמצא בקרקעית הים לא נחשב כגדל בים.

אך עכ"פ אף אם נאמר שדינו כגדל כיבשה, מ"מ לדברי החזו"א שגומי אינו מקבל טומאה הרי כש"כ שפלאסטיק אינו מקבל טומאה, וכן לשיטת החתם סופר הנ"ל הרי יש כאן סברא של פנים חדשות באו לו, ואף לשיטת הנודב"י הנ"ל מ"מ אינו אלא באם באנו לדון באם עשה בגד ממנו בזה טמא דלא גרע מטומאת לבדים אבל בעשה ממנו כלי לא יטמא ולא יקבל טומאה.

וגם טומאת מדרס ליכא ע"ז כמו שמפורש בחזו"א שם, וכמו שאמור בשבת דף פד: שרק אם יש במינו בטהרה מקבל טומאת מדרס. ולפי"ז כלי פלאסטיק אינו מקבל טומאה ולא מקבל גם טומאת מדרס.

ג) כלי פלסטיק המחובר בצירים ומסמרים מברזל

והנה אף שביארנו לעיל שכלי העשוי מפלסטיק אינו מקבל טומאה, מ"מ עדיין יש לבאר אם אפשר לחבר את התיבה העשויה מפלסטיק ע"י מסמרים וצירים, שהרי הם עשויים מדברים המקבלים טומאה.

והנה הרמב"ם בפ"ד מכלים ה"ה כתב "העושה כלי מקצתו מן העץ ומקצתו מן המתכות, אם היה העץ משמש את המתכות מקבל טומאה ואם היה מתכת משמשת את העץ הכל טהור, כיצד, מפתח של עץ ושיניו של מתכת אפילו שן אחד הרי זה מקבל טומאה. היתה היא ממתכת ושיניים שלו מעץ הכל טהור עכ"ל.

ועיי"ש בכ"מ שכתב שהיא משנה פי"ג מכלים מ"ו "עץ המשמש את המתכות טמא והמתכות המשמשות את העץ טהור. כיצד פותחת של עץ וכו' טבעת של מתכת וחותם שלה של אלמוג טמאה, "וכתב הר"ש "החפץ חשובין עיקר, והחותם משמש ורבי נחמיה פליג בפרק במה אשה דף נט: דאמר בטבעת הלך אחר חותמה". ועיי' בשבת דף ס' שם ופסק הרמב"ם דלא כר' נחמיה אלא כחכמים.

ולפי"ז גם בנידון דידן שהמסמרים נעשו כדי לשמש את התיבה והיא העקר ממילא המסמרים הוי טפלים לה ואין כאן דין קבלת טומאה וכדין מתכת המשמש את העץ שהוא טהור.

אמנם עיי' בגמ' שבת דף ס' שאמור שם "הכל הולך אחר המעמיד" ופרש"י גוף הטבעת מעמיד את החותם וכו' והסולם את שליבתו וכו'. ועפי"ז הרי גם בניד"ד יש לומר שהמסמרים מעמידים את התיבה שתהיה עומדת ולא יתפרדו זה מזה, וא"כ אין לומר שהתיבה היא עיקר והמסמרים טפלים לה, דבטבעת ג"כ החותם הוא העיקר וכן בסולם הרי השליבות הוא העיקר מ"מ אמרינן שמאחר והסולם מעמיד את השליבות וכן הטבעת מעמיד את החותם ממילא הלך אחר המעמיד שהוא הסולם והטבעת אליבא דחכמים, ולפי"ז ה"ה בתיבה שיש לילך אחר המסמרים שהם המעמידים את התיבה והם מקבלים טומאה.

ועיי' רמב"ם פ"ח מכלים ה"ח, מקל שעשה בראשו מסמר כמין רמון כדי שיהא אוחו בו אמקב"ט, עשאו שלא תהיה הארץ אוכלת את העץ מקבל טומאה. וביאר שם בכ"מ בשם הר"י קורקוס שכל שהוא לקיימו שאם לא היה הוא היה נאכל כל העץ נחשב למקיים והוא העיקר כלי וטמא ודומה לטבעת של מתכות וחותם של אלמוג דאזלינן בתר הטבעת המעמדת אע"פ שעיקר תשמיש הוי החותם.

וא"כ ה"ה בנידון דידן הרי המסמרים של ברזל הם המעמידים את התיבה וה"ל כדין מקל שעשה בו מסמר כדי שלא תהיה הארץ אוכלתו דטמא אע"פ שהמקל הוא העיקר.

וצ"ע מאי שנא ממפתח של עץ ושיניו אפילו אחד מהם של מתכות טמא, הרי גם כאן המפתח הוא המעמיד של השיניים והו"ל להיות טהור.

ועיי' בשו"ת חתם סופר סי' ר"ו שהמתבאר מדבריו לכאורה דיש כמה וכמה דרגות.

א. אם אחד עקר והשני טפל לו לגמרי בזה לא אזלינן בתר המעמיד ולכן במפתח של עץ ושיניו של מתכות שהשינים הם העיקר, בזה לא אזלינן בתר המפתח אע"פ שהוא המעמיד.

ב. באופן שאפשר לומר ששניהם עיקרים וכמו גבי סולם ושליבות וכן בטבעת וחותם שאי אפשר לומר דהסולם טפל לגמרי דהרי לולי הסולם אין כאן שליבות, ומצד שני הרי ההליכה הוא ע"ג השליבות בה פליגי ר"נ וחכמים. דלר"נ ס"ל מכיון שההילוך הוא ע"ג השליבות נחשב השליבות העיקר, ולחכמים ס"ל מאחר שהשליבות בלעדיו הסולם אין משמשים כלום והוא העיקר כמו השליבות ויש מעלה נוספת לסולם שהוא המעמיד ממילא ס"ל לחכמים דאזלינן בתר הסולם.

ויש לומר דגם בתיבה שהוא עיקר דעיקר והמסמרים טפלים לה לגמרי ממילא אף אם המסמרים מעמידים אותה לא אזלינן בתר המעמיד והו"ל כדין מתכות המשמש את העץ.

ומ"מ כדי לצאת מכל החששות עדיף שיעשו את כל התיבה מיציקה אחת ללא צורך המסמרים המחברים אותו. ואף ע"פ שאנו צריכים לעשות דלת ונצטרך לצירים מ"מ בזה לא איכפת לך דהרי דודאי שצירי הדלת למקרה זה הם טפלים לגמרי לגבי התיבה.

ובאם מבחינה טכנית קשה הדבר ניתן לעשות התיבה בחיבור דבק חזק שזה יעמיד את התיבה, ואח"כ לחברו בצירים ומסמרים דנחשב כאילו שנעשה את המסמרים כדי שיחזיק התיבה ימים רבים דבזה הקיל החתם סופר שם.

ועי' גם בחזו"א ליקוטים להלכות מקוואות סי' ז' סק"ח שדן שם אם יש להתיר לחבר בית יד של ברזל בפקק של גומי (שס"ל דגומי אמבקב"ט) ומסיק דהברזל נחשב כמשמש את הגומי עיי"ש.

בקיצור: לכתחילה רצוי לעשות התיבה של המעלית כולו מפלסטיק ללא קביעת מסמרים או צירים, כשאין אפשרות כזאת ניתן לעשות ולחבר הכלי דהיינו התיבה ע"י דבק חזק ואח"כ לחברו במסמרים וצירים, ובפרט אם אפשר ליקח חומר גלם של ברזל ולעושת ממנו עכשיו מסמרים וצירים בדעה שהוא ע"מ לחברו לתיבה זו אשר תתחבר לקרקע⁴.

פרק ה. חיבור נייד ע"י שלשלאות או מסילה אם נחשב כמחובר לקרקע לאחר שנתבאר⁵ שעיקר ההיתר של הפוסקים בנסרים הוא מאחר שמחובר לקרקע, יש לעיין אם תיבה ומעלית אשר למעשה הוא דבר נייד להורידו ולהעלותו אם בכה"ג ג"כ נחשב למחובר בקרקע.

4. לכאורה כדאי להניח על קרקעית המעלית (במקום דריכת הרגלים או המושב) לוח מחומר שאינו מקבל טומאה, שאין בו תערובות של מתכת כלל. ראה לעיל פרק ב' ס"ק ו', ובזה יוצאים לכאורה ידי כל החששות.

5. לעיל פרק ג' ס"ק א-ג.

ובשו"ת חתם סופר יו"ד סי' ר"ו דן שם בתיבה וגיגית התלויה ע"ג שלשלאות ומנוקבת כשפופרת הנוד לחברה אל המעיין והגיגית נתחזקה בחבושין ויתירות של ברזל וכתב שם:

"ועוד נלע"ד דדוקא בנין בקרקע ממש מבטלו להתיר הטבילה בתוכו, נהי דלא בעי שיהיה קבור ושקוע בתוך קרקע ואפילו עומד ע"ג קרקע ומרחו בטיט מהני וכמוש"כ בש"ך סי' ר"א סקכ"ה, מ"מ גיגית או תיבה תלויה בשלשלאות איננו אלא כלי גמור העשוי לטלטל ע"י שלשלאותיו ואיננו בנין המבטלו מתורת כלי". ומבואר לכאורה בדבריו שכל שלא קבוע ממש בקרקע ועשוי לנוד לא נחשב לחיבור גמור, וא"כ לדבריו יש לעיין שאם נעשה כלי אשר מחובר ע"י מנוף אע"פ שהמנוף מחובר לאיזה מקום בחיבור גמור מ"מ לא נחשב לחיבור ובנין ואינו בטל לגבי קרקע.

אמנם בסיום תשובתו כתב "אך מ"מ בשעה שהכלי פתוח לית לן בה דודאי באותה שעה אין שם כלי עליו ואין ראייה מטיטרוס פ"ב דכלים, דהתם כל זמן שפיה סתום אין המים יוצאים מנקבי הטיטרוס וכשמסיר פקק העליון מוציא המים דרך הנקבים אבל פשוט דאי מוציא המים דרך פי הכלי באופן שיצאו המים מפה ומפה באותה שעה בטיל ליה מתורת כלי" עכ"ל.

ומשמע שאילו היה לו תורת כלי לא היה מתיר באם מחובר ע"י שלשלאות ונאיד, שלא התיר אלא מטעם שאין לו תורת כלי בשעה שפותח הנקבים, (ואף שלמעשה אסר שם בתשובה למסקנה, מ"מ זהו מטעם אחר שחושש שלא יפתחו את הנקב). וא"כ בנידון דידן שאנו רוצים גם להתירו ולהסיר ממנו טמאת מדרס, שבזה לא יועיל מה שיש נקבים, דהרי במציאות עומד הכלי כדי לעמוד עליו ואין ההיתר אלא משום חיבור לקרקע, ובזה הרי משמע בחתם סופר שלא נחשב לחיבור לקרקע כשהוא מחובר ע"י שלשלאות.

ואף שעצם דברי החתם סופר צע"ג לפי"ז — דהרי מה הרויח אילו היו פותחין הנקבים ובטל ליה מתורת כלי, הרי עכ"פ לא פקע ממנו טמאת מדרס, והחתם סופר לא נחית כלל לבעיה זו וצע"ג.

אמנם בשו"ת בית אפרים יו"ד סי' נ"ג שדן ג"כ בתיבה תלויה ע"ג שלשלאות וכאותה שאלה המובא בחתם סופר הנ"ל ולא נחית לחלק לסברא שכל שעשוי בשלשלאות לא נחשב לחיבור, ולמעשה התיר שם.

ועי' גם במהרש"ם ח"א סימן ב' בד"ה ומ"ש ר"מ שכתב דגם צירי ברזל שאינם קבועים וקיימים אלא נעים ונדים לכאן ולכאן הוי חיבור.

והנה אף שהנודב"י תנינא סי' קל"ח שאסר לטבול בכסא הקשור לחבלים, והנראה מתוך דבריו שלא נחשב לחיבור, שהוא רק משום שע"י חבלים לא נחשב לחיבור, אבל באופן שמחובר בשלשלאות ובאיזה מקום הוא מחובר לקרקע ליכא ראייה שנודב"י אסר.

ובסברא נראה לומר שהחתם סופר לא מיירי אלא בתלוי בשלשלאות וכגון כלי המחובר למנוף וכיו"ב, דבזה ס"ל שלא נחשב לחיבור לבנין, אמנם לדוגמא מעלית

אשר כל כולה מחוברת למסילה ואשר גם המסילה מחוברת לקרקע אלא שהמעלית מחוברת בגלגלים העולים ויורדים, אפשר שגם החתם סופר ס"ל דהוי חיבור לבנין, ולמה יגרע מדלת המחובר ע"י צירים הנעים ונדים שהדלת נחשבת כמחובר לקרקע וא"כ מה ההבדל אם הכלי נע מצד רוחב ואורך לכלי הנע מגובה ומטה.

בקיצור: תיבה המחוברת בשלשלאות אם נחשב כמחובר לקרקע דעת החתם סופר שלא נחשבת כמחובר לקרקע, אמנם מדברי הבית אפרים והמהרש"ם משמע שהוי חיבור, וכמו"כ נראה מצד הסברא שמעלית המחוברת למסילה נחשב טפי מחובר לבנין מאשר תיבה התלויה בשלשלאות.

אוצר החכמה

אוצר החכמה

פרק ו. האם יש חשש חציצה בטבילה ע"ג מעלית

מאחר שהתברר לן מכל הנ"ל שאין כל חשש בהלכה בזה שתטבול ע"ג המעלית, יש לברר לן עדיין אם אין כאן חשש חציצה.

והנה בשו"ת מהר"י ברונא סימן ק"ו ק"ז דן שם באריכות על אשה שאינה יכולה לירד למקווה, וכתב שם שלא מהני מה שנשים ירדו אתה ויאחזוה משום מאחר ואינה יכולה לעמוד עצמה הרי בהכרח שנשים יצטרכוה לאחזה בחוזק, ובזה הוי חציצה מצד מה שאוחזים אותה בחוזק. ולא מהני מה שתדיח אותו מקום תחילה במים, מאחר שבדיבוק חזק לא מהני אף אם תדיח אותו תחילה במים. ולכך הציע להניחה ע"ג סדין, וד' נשים יאחזוה בד' כנפיה וטבילוה, וסיים שם שלפסק זה הסכימו לו הגדולים.

אמנם בשו"ת משאת בנימין סימן פ"א חולק על המהר"י ברונא הנ"ל, וכתב שלא הרויח כלום בזה שמטבילים אותה על גבי סדין, שהרי הסדין מקבל טומאה. ולהראב"ד ועוד, הרי אין לטבול ע"ג דבר המקבל טומאה וגם בדיעבד לא מהני. ולכן סיים שם, לכן נראה פשוט וההיא איתתא שאינה יכולה לעמוד על רגליה אין לה תקנה כלל בדין, כי אם לאחוז אותה בזרועותיה. והאשה האוחזת תדיח ידיה תחילה במים עד שיהא טופח ע"מ להטפית, דאז הוי חיבור למי המקוה ולא הוי חציצה וטהורה, או במפץ שאינו מקבל טומאה וד' נשים בד' כנפותיה.

אך עיין בסד"ט סימן קצ"ח סק"נו כתב להקשות על העצה של סדין וז"ל דאף דהמחצלת אינה מקבלת טומאה, מ"מ הא הוי חציצה דאע"ג דקיי"ל דאשה טובלת בבגדיה וכמש"ל סעיף מ"ו היינו דוקא בבגדים רחבים שהן רפויים עליה אבל לא באותן שהן מהודקין וכמ"ש הש"ך שם, א"כ בנידון זה שהיא שוכבת עליה ודאי הוי חציצה. ולא דמי לרגלי הטובל שע"ג קרקע המקוה דלקמן סעיף ל' דהתם המים מקדמין לרגליה ועדיין איכא משקה טופח מחובר למקוה. כשא"כ בנידון זה שמשכיבין אותה ע"ג מחצלת חוץ למקוה ואח"כ מטבילין אותה עם המחצלת במקוה, הא במקום שהיא שוכבת עליה לא עיילי בה מיא וחוצץ. ואף אם הדיחו המחצלת תחילה במי המקוה עד שיהא עליו טופח ע"מ להטפית, לא מהני. דהא תלושים נינהו ואינו מועיל אלא במקום דיבוק בינוני וכמש"ל. והכא כיון שכל גופה סמוך עליה ודאי דדיבוק חזק הוא כמו רגלי הטובל על רצפת המקוה דס"ל

[22/04/2017 10:00]

להרשב"א במשמרת הבית דדיבוק חזק הוא ולא מהני אלא היכא דמים מקדמין. הגם שכתב הט"ז דהרמב"ם והרמב"ן לא ס"ל הכא אלא אפילו בדיבוק חזק מהני מים תלושים, מ"מ מי ירים ראשו להקל נגד הרשב"א במשמרת הבית, והמרדכי והרמ"א שהביא דס"ל לחלק בין דיבוק אמצעי לדיבוק חזק, וא"א למצוא היתר כזה אלא בד' נשים יאחזו בד' כנפות המפץ תוך מי המקוה עד שיהא מי המקוה שוטפים על פני המחצלת ואח"כ יניחו האשה עליה בעוד המחצלת תחת המים והיא מציאות רחוקה. וכוונת הסד"ט להקשות על המשאת בנימין ועל המהר"י ברונא, שלא יועיל מה שיניחו את האשה ע"ג הסדין מחוץ למקוה ואח"כ יורידוה עם הסדין למקוה, והטעם שמאחר והיא מונחת בחוץ על הסדין לא עיילי מים על כל חלקי גופה, ואף שירטיבו את הסדין לפני כן מ"מ מאחר ומים אלו הוי מים תלושים הרי לא הוי חיבור למקוה באם היא שוכבת עליו בחוץ.

ואע"פ שהמעין היטב במהר"י ברונא ובמשאת בנימין אין כל קושיית הסד"ט. שהרי הזכירו בלשון "אשה שאינה יכולה לעמוד על רגליה אין לה תקנה בטבילה אלא בזה האופן להניח סדין במקוה כמו מפץ וד' נשים בד' כנפותיה וישכיבוה על הסדין בפישוט ידים ורגלים ויטבילוה ויגביהו אותה על ידי הסדין וטהורה". נמצא בדיוק לשונם שאת הסדין מכניסים תחילה למקוה ואח"כ משכיבים את האשה עליו, אך באמת מבחינת המציאות קשה לעשות כדבר הזה.

ומלבד זה צ"ע כרגע מדברי הגמ' נדה מא: אמר רבא משמשת כל שלשה ימים אסורה לאכול בתרומה ואוקמי בגמ' שם שהטבילה במטה ופירש רש"י הכא במאי עסיקנן הא דקאמר רבי שמעון דטהורה לבעלה בטבילה לתשמישה שהטבילה במטה דכיון שלא זזה ממקומה אפשר לה בלא פליטה, וצ"ע למה לא נחשב לחציצה מכח שהאשה שוכבת בחוץ על המטה. וצ"ע.

אמנם כל הנ"ל בטבילה ע"ג סדין, אך בטבילה ע"ג מעלית הרי באופן שטובלת ועומדת על רגליה על המעלית הרי לא גרע מעומדת ע"ג הרצפת המקוה דמהני ע"י שמים מקדמין, ואף באם טובלת בישיבה במקצת או בשכיבה הרי יכולה להרים עצמה תחילה בעודה סומכת עצמה על המעלית, כדי שיהא מצב של מים מקדמין ואין כאן חציצה.

בקיצור: האשה הטובלת ע"ג המעלית, תשגיח שבשעה שהמעלית ירדה קצת למים שתגביה עצמה באופן שיהא מצב שמים יקדמו ואח"כ יכולה לטבול כרגיל.

פרק ז. סיכום הענין בקיצור נמרץ

הבעיה:

ישנן נשים נכות אשר אינן יכולות לרדת במדרגות של המקוה, והטבילה אצלן קשה כקריעת ים סוף. האם ניתן לבנות מתקן מעלית אשר יטבלו בו בשעה שיורדת המעלית למים.

דרכי פתרון

מוכיח שע"י שתרד עם נשים שיחזיקוה לא מהני, מאחר שיחזיקוה בחוזק ויש כאן חציצה. מוכיח שע"י שתרד ותטבול ע"ג כסא גלגלים לא מהני. מציע; לבנות מעלית מחומר פלאסטי עם הרבה נקבים גדולים, אשר תחובר למסילות ברזל ותטבול ע"ג המעלית בשעה שהמעלית תהיה שקועה במים.

השאלה בהלכה

מאחר שמובא בשו"ע שאין לטבול ע"ג כלים, איך מותר לטבול בתוך מעלית?

הפתרון

מבאר שאיסור טבילה ע"ג כלים בתוך מקוה יש בו ב' טעמים: ^{אוצר החכמה} א. משום ביעתותא ופחד, ומוכיח שאם לא יהיה מצב של פחד ליכא חששא. ^{אוצר החכמה} ב. אסור לטבול ע"ג כלי משום גזירת מרחצאות. ומבאר שמוכח מדברי הראשונים דכל שאינו מונח הכלי בקביעות במים דינו כתלוש ואפשר לטבול בו.

כמו"כ מוכיח מדברי הראשונים שאם מי המקוה מקיפן ליכא חשש. כמו"כ מוכיח מדברי הראשונים שאם מביא את האדם והכלי ביחד לתוך המקוה ליכא ביה גזירת מרחצאות.

טעם ג' שהובא בשו"ע והוא מן הראשונים שאם הכלי מקב"ט אין לטבול עליו, אבל באם אינו מקב"ט ליכא חשש, ועפ"ז מציע לעשות המעלית מפלאסטיק שאמק"ט.

מבאר שאע"פ שמחובר המעלית מפלאסטיק למתכת וברזל מ"מ אין המעלית מקב"ט.

מבאר שאע"פ שמדברי הפוסקים מוכח שיש צורך לחברו בקרקע, מ"מ אם נחברו למסילה אשר המסילה מחוברת לקרקע נחשב לחיבור גמור. מבאר שטבילה ע"ג המעלית איז בו משום חשש חציצה.

שער ז

עישון — רפואה והלכה

234567

אגודת חסידי חב"ד

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכנה

עמק הלכה, אסיא - א הלפרין, מרדכי עמוד מס: 273 הודפס ע"י אוצר החכמה

עישון סיגריות לאור המחקר הרפואי החדש

- 279-282** א. עישון וסרטן רקע רפואי
- 283-294** ב. השפעת העישון על מערכת
הלב וכלי הדם, ועל מערכת הנשימה

עישון סיגריות בבית הכנסת ובבית המדרש

אוצר החכמה

מסמך 1000000000

302-311 העישון – סקירה הלכתית

312-313 זמן חיוב על עבירת רציחה בקיצור חיי אדם

הדפסה ברזולוציה מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
עמק הלכה, אסיא - א הלפרין, מרדכי עמוד מס': 274 הודפס ע"י אוצר החכמה

ד"ר ב. הרשקוביץ, פרופ' ר. קטן

עישון וסרטן — רקע רפואי

(הערה)

העישון הוא הגורם הסביבתי החשוב ביותר המשפיע על היארעות (incidence) סרטן¹. אנשים מעשנים מתים מסרטן פי שניים יותר מלא-מעשנים*, ונשים מעשנות מתות מסרטן כ-30% יותר מלא-מעשנות². מספר אחרון זה נמצא בסימן עליה. בעיקר הוכח הקשר בין העישון לבין סרטן הריאה, הפה, הלוע והוושט העליונה. במספרים, כ-85% ממקרי סרטן אלו קשורים בעישון. לגבי סרטן הלב, הכליה ודרכי השתן הקשר קיים רק בכ-30% מהמקרים. בסקירה זו נתעכב בעיקר על סרטן הריאה, שהוא הסרטן הנפוץ ביותר בישראל³.

מחקרים רבים, פרוספקטיביים ורטרוספקטיביים כאחד, הוכיחו שהסיכוי למות מסרטן הריאה גדול בהרבה אצל מעשנים מלא-מעשנים. בסקר גדול אחד⁴ בו נבדקה אוכלוסייה של מיליון נפש, נמצאו למעלה מפי 7 מתים מסרטן הריאה בין גברים מעשנים בגילים 45-64 יחסית לבני גילם שאינם מעשנים, ויותר מפי 11 בגילאים 65 ומעלה.

השפעה מזיקה זו של עשן הטבק חמורה במיוחד בסיגריות. פחות מסוכן, אך לא בלתי מזיק, הוא עשן סיגרים ומקטרות¹. משערים שהשפעה קשה יותר זו נובעת מהעובדה שמעשני סיגריות נושמים עמוק יותר את עשן הסיגריות שלהם ממעשני סיגרים ומקטרות. הוכחה לכך נמצאה בעובדה, שבעוד שיש הבדל ניכר בין סיכויי סרטן הריאה אצל מעשני סיגריות לבין סיכויי סרטן הריאה אצל מעשני סיגרים ומקטרות (פי 4-4.5 יותר מלא-מעשנים באחרונים, לעומת פי 7-14.5 במעשני סיגריות²), בסרטן הלוע וחלל הפה הסיכון שווה במעשנים מכל הסוגים¹. כמו כן נמצא שמעשנים הנושמים עמוק יותר את עשן הסיגריות מתים יותר מסרטן הריאה מבני גילם המעשנים אותו מספר סיגריות, אך נושמים אותן פחות עמוק².

הקשר בין העישון וסרטן הריאה הוא קשר כמותי ישיר: ככל שעולה צריכת הסיגריות, עולה הסיכוי למות מסרטן הריאה¹. הדבר הוכח גם מבחינת הרפואה הציבורית: ככל שתצרוכת הטבק במדינה גדלה, גדל גם אחוז מקרי המוות מסרטן הריאה² — וגם לגבי הפרט: ככל שאדם מעשן יותר סיגריות, או מעשן שנים רבות יותר, סיכוייו למות מסרטן הריאה גדלים. כך, מעשנים הצורכים שתי חבילות סיגריות ויותר ליום מתים מסרטן הריאה פי 15-20 יותר מלא-מעשנים²; אנשים שהחלו לעשן בגיל צעיר (בין 15-19) מתים מסרטן זה פי 14-20 מלא-מעשנים². קיימת אפשרות להקטין מעט את הסיכון שבעישון ע"י שימוש בסיגריות עם

* יחס זה של 2:1 הינו יחס ממוצע כאשר מביאים בחשבון את כל הסוגים של מחלות הסרטן. בין מחלות אלו ישנן כאלה בהן יחס התמותה בין מעשנים ללא מעשנים מגיע ל-1:7, 1:11, או 1:20 כפי שיפורט בהמשך המאמר. — העורך.